

ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ ЗОРУ

Чайка В.

Діти з проблемами зору потребують особливої уваги. Тому забезпечення педагогічного процесу в спеціальних закладах, де навчаються діти з поганим зором, потребує абсолютно нового підходу.

Оскільки зір відіграє значну роль у формуванні предметного значення слів і граматичних категорій, які вживаються дітьми у мовленні і у розвитку в них образного мислення, тому підготовка дітей з вадами зору до дорослого життя повинна започатковуватися вже у шкільному віці. Навчання та виховання дітей з вадами зору у початковій школі здійснюється на основі загальних принципів, які спрямовані на відновлення, корекцію і компенсацію порушених функцій, організацію навчання, формування початкової грамотності, підготовку до життя у сучасному суспільстві. Виділяють чотири варіанти навчання учнів початкової освіти: загальноосвітня підготовка; корекційно-розвивальне навчання; компенсаторно-адаптаційне навчання; абілітаційне навчання. [1]

Розвиток пізнавальної діяльності дитини зі зниженим зором відбувається в предметно-практичній та ігровій формах, найбільшого розвитку набуває в навчальній. Навчання, суттєво відрізняючись від гри, наближається до праці за загальною установкою: в навчанні треба виконувати завдання — готувати уроки, дотримуватись дисципліни; навчальна робота базується на обов'язках.

Читаючи незрячій дитині, спочатку потрібно попередити її про це. Говорити потрібно нормальним голосом. Не пропускати інформацію, якщо Вас про це не попросять. Пропонуючи свою допомогу при пересуванні, направляйте дитину, йдіть так, як Ви зазвичай ходите. Не треба хапати незрячу дитину за руку, якщо вона захоче, то сама підійде візьме вас за руку.

Формування навчальної діяльності у сліпих та слабозорих учнів є тривалим і складним процесом. Основа цього процесу — формування готовності свідомо

оволодівати знаннями. Коли незряча дитина починає діяти із зацікавленістю до розумової діяльності і у неї з'являється активне ставлення до об'єктів вивчення, це свідчить про виникнення елементарних пізнавальних і навчальних мотивів. У дітей з'являється особлива чутливість до оцінок результатів навчання, виправлення своїх помилок, бажання розв'язувати "важкі" задачі. Це свідчить про становлення вже навчальної діяльності, яка при цьому ще довго протікає в формі ігор, особливо дидактичних (особливий тип наочного навчального посібника, переважно карти, таблиці, набори карток з текстом, цифрами або малюнками).

Учні початкових класів з порушенням зором можуть навчатися у загальноосвітній масовій школі, якщо там для них створені умови: спеціальна освітленість, наявність тифлотехнічних засобів, спеціальних підручників. [3; с. 80] Для школярів з порушеннями зору у початковій школі повинні бути організовані спеціальні корекційні заняття: ритміка, лікувальна фізкультура, корекція вад мови, розвитку зорового сприймання. Я вважаю, що рання діагностика порушень зору у дітей дає змогу вчасно їм надати допомогу. В роботі вчителя з такими дітьми слід робити наголос на розвитку самообслуговування і побутових навичок. Також, необхідно детально знайомити таких дітей з розташуванням предметів і матеріалів у класі. Задача педагога початкової школи – розвивати потенційні можливості, навчити дитину самостійно пізнавати навколишній світ та користуватися збереженими аналізаторами, накопиченим досвідом.

При використанні загальних методик необхідна адаптація їх процедури проведення: збільшення часу на експозицію завдань та малюнків, через труднощі сприйняття, координації рухів рук і очей, необхідності тактильного контролю, вивчення об'єктів; у пред'явленні завдань і тестів домінуючим є вербальний спосіб, точні словесні інструкції; тривалість зорової роботи повинна не перевищувати 15 хвилин. Вчитель інклюзивного класу повинен знати ступінь порушення зору дитини, уявляти його індивідуальні можливості

і потреби; добре знати її психологічні особливості та варіанти їх проявів у освітньо-виховному процесі; підтримувати тісний контакт з дефектологом, психологом, логопедом та батьками дитини ; проводити на заняттях роботу по навчанню орієнтування у просторі; продумати, де посадити дитину з поганим. Необхідно зауважити, що до масових шкіл потрапляють так звані слабозорі діти, у яких гострота зору з використанням звичайних засобів корекції (окулярів) від 0,05 до 0,2, а також діти, у яких гострота зору вища, але порушені інші зорові функції, наприклад, звужене поле зору та ін.

Учителі початкових класів, які навчають дитину з важкими зоровими порушеннями, мають забезпечити індивідуальний підхід до неї. Потрібно враховувати, що у дитини, яка погано бачить підвищується втомленість зору. Вчителю необхідно чітко контролювати обсяг домашніх завдань пов'язаних із зоровою роботою. [4]

Необхідною умовою навчання у масовій школі є створення в учня початкової школи психологічного настрою. Він повинен буди готовим до подолання будь-яких труднощів. Колектив класу також треба підготовлювати до того, що з ними буде навчатися дитина з поганим зором. Дітей потрібно ознайомити з особливостями такої дитини і сформувати доброзичливе ставлення до неї. Н. Кравець, зазначає, що учитель повинен з'ясувати індивідуальні особливості функціонування зорової системи учня. Необхідно також пояснити учням класу, що їхній однокласник чи однокласниця із вадою зору є повноправним членом класного колективу, але має індивідуальні особливості й потреби. Важливо спостерігати, щоб у період входження дитини в колектив вона не була емоційно травмована учнями, у яких не має проблем з зором. [5; с. 82]

Виділимо декілька особливостей корекційної роботи у навчанні дітей з вадами зору: дитина повинна сидіти так, щоб бачити написане на дошці без напруження і окулярів; час від часу їй треба дивитись у вікно; робоче місце дитини має бути гарно освітленим; короткозору дитину слід посадити ближче

до дошки, а далекозору — подалі; наочні посібники мають бути чіткими, яскравими, не дрібними. Якщо вчитель показує завдання на дошці, то він має переконатись, що дитина все бачить; зорову роботу слід чергувати з усною чи дотиковою, враховуючи підвищену втомлюваність зору; через кожні 10-15 хвилин учень має 1-2 хвилини перепочити, роблячи спеціальні вправи; у роботі з дітьми використовувати не лише зір, а й збережені аналізатори (тобто у процесі обстеження об'єктів, наочності залучати дотик, нюх, слух); враховувати повільність дитини при виконанні письмових завдань, читанні; з метою участі учнів з вадами зору у фронтальній роботі класу для них необхідно підготувати індивідуальний дидактичний матеріал, наприклад, картки, таблиці, схеми; відстань від очей до робочої поверхні має бути не меншою за 30 см, для читання використовувати підставки; мовлення вчителя має бути чітким, виразним, зрозумілим; вчитель має вголос коментувати всі свої дії (малювання, показ, письмо та ін.); зображення на малюнках повинні бути яскравими, контрастними та кольоровими(бажано використовувати жовті, жовтогарячі, червоні і зелені тони); в унаочненнях доцільно збільшити штифт, фон зробити не білим, а світло-жовтим чи світло-зеленим; зверніть увагу на якість роздаткового матеріалу: має бути матовий, а не глянцева папір, шрифт великим і контрастним; з таких предметів як література, історія, географія тощо можна використовувати аудіозаписи. [2]

Це дуже добре, що в наш час всі ці особливості корекційної роботи у навчанні дітей з вадами зору існують не тільки у спеціальних школах, а й у масових школах.

Діти, які зовсім нічого не бачать, сліпі діти, не потрапляють до масових шкіл, вони здобувають початкову освіту у спеціальних школах для сліпих, де навчання базується на широкому використанні спеціальних навчальних посібників, розрахованих на дотикове сприйняття, а саме: рельєфні глобуси, карти, малюнки, натуральні моделі та муляжі. Навчання грамоти здійснюється на основі дотику. Сліпі читають і пишуть за допомогою спеціального

рельєфно-крапкового шрифту Брайля. Кожна буква складається з рельєфних крапок. Цього вистачає, щоб означити всі букви алфавіту, цифри і розділові знаки, математичні і нотні знаки. Завдяки спеціальному навчанню сліпі здобувають освіту і повну професію, а дехто з них закінчує вищі навчальні заклади. До масових шкіл потрапляють так звані слабозорі діти. Тобто такі, у яких гострота зору з використанням звичайних засобів корекції (окулярів) від 0,05 до 0,2, а також діти, у яких гострота зору вища, але порушені інші зорові функції, наприклад, звужене поле зору та ін. [6].

Ми вважаємо, що кожна дитина має право здобути початкову, середню та вищу освіту, не дивлячись, навіть, на те, які фізичні вади вона має.

1. Кравець Н. Актуальні питання розвитку вітчизняної тифлопедагогіки / Н. Кравець // Педагогіка і психологія. – 2004. – №4. – С. 80 – 90.
2. Менделевич В. Д. / Організація допомоги учням з порушеннями зору в умовах загальноосвітньої школи // <https://studfiles.net/preview/6824552/page:5/>
3. Мерсіянова Г. Корекційна спрямованість трудової підготовки дітей з порушеннями зору / Г. Мерсіянова// Педагогіка і психологія. – 1994. – № 2 – С. 77 – 85.
4. Моргуліс І. С. Психологічні особливості навчальної діяльності дітей з вадами зору та її організація в спеціальних школах/ І. С. Моргуліс. // http://megalib.com.ua/content/1085_34_Psihologichni_osoblivosti_navchalnoi_diyalnosti_ditei_z_vadami_zory_ta_ii_organizaciya_v_specialnih_shkolah.html
5. Пантюк Т. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник / Т. Пантюк, М. Пантюк, О. Невмержицька – Дрогобич: ДДПУ, 2007. – 278 с.
6. Тиха Е. Корекційне навчання і виховання дітей із порушеннями зору // https://studopedia.su/16_185916_korektsiyne-navchannya-i-vihovannya-ditey-iz-porushennyami-zoru.html